

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Charles
Scott
Sherrington

(1857-1952)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Yıl 1868, İngiltere'nin Ipswich kentinde, Sherrington ailesinin evindeyiz.

Charles?
Uyumadın, değil mi oğlum?
Lambanın hâlâ yandığını görünce
sana bir bardak süt getireyim
demişim.

Yok, henüz uyumadım anneciğim.
Şu kitaba göz atıyordum.

Masal kitabı mı o? Bize de
okusun da uyuyalım.

Niye uyuyalım canım? Daha yeni
başladık öyküye.

Ne okuyorsun?

Kütüphaneden ödünç aldım.
Vücudumuzun nasıl işlediğiyle ilgili
bir kitap. Bak, içinde resimler de
var. Bu midemiz... Bunlar ince
bağırsaklar... Bunlar kalın
bağırsaklar...

Eh, sana iyi okumalar o zaman.
Ama fazla geç kalma, sütünü
içmeyi de unutma. Hadi iyi geceler
oğlum.

Kalmam anneciğim.
Sana da iyi geceler.

Şu sütte bir yudum verirse
sindirim sisteminin nasıl
çalıştığını uygulamalı
olarak anlattırım
ben Charles'a.

Ha ha ha!

Eyvah eyvah! Charles
gözünü kitaptan ayırmadan
elini bardağa uzatıyor.
Dökecek güzelim sütü!

Daha da kötüsü bardak diye
gaz lambasına doğru uzatıyor
elini! Dikkat et Charles,
dikkat et!

Ve olan olur. Charles'ın eli yanlışlıkla sıcak gaz lambası şişesine değdi.

Ah, ne dikkatsizim! Bardağa uzanayım
derken gaz lambasının sıcak şişesine
dokundum...

Neyse ki daha değer değmez çekebildim elimi...

Ama bir saniye...

Elimin yanlış yere uzandığının farkında değildim...

Sıcaklık yüzünden lambanın elimi yakabileceği
aklımdan geçmemişti bile...

Buna rağmen değdiği anda hiç
düşünmeden çektim elimi şişeden...

Peki nasıl yaptım bunu?

Püfff! Püfff! Uzat elini
Charles, uzat da üfleyeyim.

Gerek yok ki Simitçiğim, eli yanmamış işte.
Ama gerçekten ucuz atlattı.

Charles'ın aklına takılan soruya
yanıt bulmasına daha uzun yıllar
vardır. İyi bir temel eğitim alır,
yabancı diller öğrenir. Okulda
gördüğü dersler dışında bol bol da
kitap okur. Bu süreçte insan
vücudunun işleyişine duyduğu ilgi
ve merak giderek artar.
Üniversite çağından önce
çevresinden ve kütüphanelerden
edindiği pek çok tıp kitabını
inceleyerek kendini bu alanda
öğrenim görmeye hazırlar. Zamanı
geldiğinde de ülkesinin en iyi tıp
eğitimi veren okullarından birine
kabul edilir.

Yıllar geçer. Charles Scott Sherrington genç bir doktor olarak hayata atılır. Mesleğinin ilk dönemlerinde tıbbın o dönemde en öñü açık araştırma alanlarından biri olan bakteriyolojiyle ilgilenir. Bu alanda önemli çalışmalar yapan Robert Koch'un yanına Almanya'ya gider...

Başvurunuzu inceledim delikanlı. Gelecek vaat eden bir tıp doktorusunuz. Buyrun, çalışacağımız laboratuvar şu tarafta.

Teşekkürler Bay Koch.

Robert Koch... Robert Koch... Hiç yabancı gelmiyor bu isim. Hah! Dünyanın dört bir yanında bulaşıcı hastalıklarla ve salgınlarla savaşılan bir abimizdi. Öyküsünü okumuştuk burada.

Bravo Simitçiğim, fil hafızası var sende.

Bakteriler konusunda öğrendikleri patolojiye adım atmasını sağlar. Avrupa'nın pek çok ülkesinde türlü hastalıklara çareler arayan bilim insanlarıyla tanışır, onlarla birlikte çalışarak tıbbın farklı alanlarında yaşanan gelişmelerden, yeniliklerden haberdar olur.

Teşekkür ederim, ama patolojinin ne anlama geldiğini unutmuşum galiba Peynirciğim.

Onu da ben söyleyeyim: Patoloji, hastalıklar bilimi demek Simitçiğim.

1881 yılından itibaren hayvanların ve insanların sinir sistemlerinin nasıl işlediğini araştırmaya başlar. Bu alanda daha önceden pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen hâlâ açıklanamamış pek çok konu vardır.

Özellikle dıştan gelen bir uyarana karşı istem dışı oluşan sinir etkinliklerine, yani refleks hareketlerinin nasıl oluştuğuna yoğunlaşır.

Ama ben kaldırmak istemedim ki bacağımlı! Ne oldu böyle?

Kaygılanmayın bayım, refleksleriniz gayet güzel iş görüyor. Olan bu.

Hımm!

Hımmmm!

Ha ha! Gördün mü Peynir, dizkapağının azıcık aşağısına vurunca nasıl da kalkıverdi adamın bacağı?

Gördüm, gördüm. Refleks böyle bir şey işte.

On yıllar süren araştırma ve deneylerinin sonucunda refleks hareketlerinin nasıl oluştuğunu açıklamayı başarır. Vücuda dışarıdan gelen bir uyarana önce sinir uçlarıyla algılanmakta, bu algı duyu sinirleri aracılığıyla omuriliğe iletilmekte ve uyarana karşı verilmesi gereken tepkinin komutu omurilikten ilgili kaslara bu kez motor sinirler aracılığıyla gönderilmektedir. Beyin bu süreçte devre dışıdır. Bulgularını "Sinir Sisteminin Birbirini Tamamlayan Faaliyetleri" adlı kitabında bilim dünyasıyla paylaşır.

Amma da sinirli biriymiş bu çizimdeki. Baksana, bütün vücudu sinirlerle kaplı!

Ha ha ha! Sinirlilikle ilgisi yok bunun Simitçiğim. Herkesin sinir sistemi öyle.

Charles Scott Sherrington ömrü boyunca tıbbın çeşitli alanlarında çalışmayı sürdürdü. Ama kendisine 1932 yılının Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü'nü kazandıran, sinir sisteminin nasıl işlediğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayan araştırmalarıdır. Sinir sisteminin temel yapıtaşı olan sinir hücrelerini tanımlayan "nöron", iki nöronun birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan birleşim noktalarını ifade eden "sinaps" gibi pek çok bilimsel terimi tıp terminolojisine katan da odur.

O halde nörolojiye yaptığı katkılardan ötürü Charles Amca'ya...

Bizden de kocaman birer teşekkür.